

THE ENCOUNTER

Δήμητρα Μπενίση, AM 7568012500045

Η ανθρωπολογική διάσταση της παράστασης *The Encounter*

(Συνοδευτικό κείμενο της ενότητας «Η ανθρωπολογική διάσταση μιας παράστασης»)¹

Εισαγωγή

Γίνεται μια θεατρική παράσταση του 2015, που έχει σχεδιαστεί με βασικό άξονα το ηχοτοπίο, και βασίζεται σε ένα βιβλίο που περιγράφει μια αληθινή ιστορία, να εμπνεύσει την ανθρωπολογική έρευνα; Φυσικά. Αν μιλάμε για μια παράσταση της ομάδας *Complicité*. Η παράσταση *The Encounter* του Simon McBurney αποτελεί ένα ιδιότυπο θεατρικό γεγονός που συνδυάζει την αφήγηση, την τεχνολογία του ήχου και την ανθρωπολογική μαρτυρία. Βασισμένη στο βιβλίο *Amazon Beaming* του Petru Popescu, αφηγείται την πραγματική ιστορία του φωτογράφου του National Geographic Loren McIntyre, ο οποίος το 1969 χάθηκε στη ζούγκλα του Αμαζονίου και ήρθε σε επαφή με τον αυτόχθονο λαό των Mayoruna ή αλλιώς Matsés. Ωστόσο, η παράσταση δεν περιορίζεται στην αναπαράσταση ενός ταξιδιού εξερεύνησης. Μέσα από τη σκηνική της μορφή μετατρέπει την εμπειρία του McIntyre σε εμπειρία του ίδιου του θεατή, δημιουργώντας ένα πεδίο συνάντησης ανάμεσα σε διαφορετικές αντιλήψεις για τον κόσμο, τον χρόνο και την ανθρώπινη συνείδηση. Επάνω στη σκηνή ο Simon McBurney συνδυάζοντας την υψηλή τεχνολογία του video mapping και εξαιρετικές τεχνικές ήχου με αντικείμενα που ανήκουν στο πλαίσιο του «φτωχού θεάτρου» του Γιέρζι Γκροτόφσκι, μας ταξιδεύει μέσα στο ηχοτοπίο της ζούγκλας του Αμαζονίου. Άλλοτε είναι ο εαυτός του, σε μια καθαρά μεταθεατρική προσέγγιση, άλλοτε είναι ο αφηγητής της ιστορίας του Loren McIntyre, άλλοτε ο ίδιος ο φωτογράφος, άλλοτε ένα από τα πρόσωπα της φυλής των Mayoruna που συναντά ο McIntyre στη ζούγκλα.

Στόχος του παρόντος κειμένου είναι να εξετάσει την ανθρωπολογική διάσταση της παράστασης, το ανθρωπολογικό της υπόβαθρο, εστιάζοντας στη συνάντηση του δυτικού ανθρώπου με τον πολιτισμό των Matsés και στη λειτουργία του ταξιδιού ως τελετουργίας μετάβασης.

¹ Το παρόν κείμενο δεν νοείται ως εργασία per se, αλλά ως συνοδευτικός «ταξιδιωτικός οδηγός» μέσα στην ιστορία, την ανθρωπολογία και τις παράξενες εμπειρίες του Loren McIntyre, που θα επιχειρηθεί να ερμηνευθούν μέσα από το πρίσμα των σαμανικών πρακτικών της Νοτίου Αμερικής.

Από τον μύθο του El Dorado στη σύγχρονη αναζήτηση

Η αναζήτηση του Loren McIntyre εγγράφεται σε μια μακρά παράδοση αφηγήσεων γύρω από τον Αμαζόνιο και τις «χαμένες πολιτείες». Ήταν στις αρχές προς τα μέσα του 16^{ου} αιώνα, όταν οι αδελφοί Pizarro κατάφεραν με τη βία και με τις, άγνωστες στους γηγενείς λαούς της αμερικανικής ηπείρου, αρρώστιες, όπως η ευλογιά που έφερε εκατόμβη νεκρών, να καταστρέψουν σχεδόν ολοσχερώς τον σπουδαίο πολιτισμό των Ίνκας στο Περού. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του τελευταίου αυτοκράτορα των Ίνκας Αταχουάλπα, ο οποίος προσπάθησε να εξαγοράσει τη ζωή του λαού του και την ελευθερία της γης του, προσφέροντας στον Pizarro ένα ολόκληρο δωμάτιο ύψους 6 μέτρων γεμάτο με χρυσά αντικείμενα και πολύτιμους λίθους. Εις μάτην. Κάθε γυναίκα των Ίνκας βιάστηκε άγρια, οι άνδρες κατακρεουργήθηκαν και τα παιδιά και όσοι ελάχιστοι απέμειναν έγιναν σκλάβοι και εκχριστιανίστηκαν με τη βία, αφού μια από «ιερή» αποστολή που είχαν οι Κονκισταδόρες ήταν να κάνουν χριστιανούς τους λαούς που κατακτούσαν, αλλιώς τους εξολόθρευαν, πράγμα που ήταν και το σύνηθες. Χαρακτηρισμός που έδιναν στους λαούς αυτούς ήταν «ανυπότακτοι». Σημαντική πληροφορία: οι Ίνκας και οι απόγονοί τους πιστεύουν πως ο Αταχουάλπα θα επιστρέψει κάποτε (ένας θρύλος σαν τον «δικό μας» Μαρμαρωμένο Βασιλιά), για να ελευθερώσει το λαό του.

Για τον μικρότερο από τα αδέρφια, ωστόσο, τον Gonzalo Pizarro, έναν από τους πιο άγριους, βάρβαρους και αιμοσταγής σφαγείς που γνώρισε ο Νέος Κόσμος, η εξέλιξη ήταν διαφορετική. Αφού βασάνισε σκληρά και θανάτωσε με τον αγριότερο τρόπο όσους αρνήθηκαν να βαπτιστούν χριστιανοί και να προσκυνήσουν την ισπανική κυριαρχία, έπεσε σε μια καλοστημένη παγίδα, εξ' αιτίας της ίδιας του της απληστίας και φιλοδοξίας. Ο θρύλος του λαού Muiscas, στις Άνδεις, έλεγε πως όταν ένας νέος βασιλιάς ενθρονιζόταν τον κάλυπταν από πάνω ως κάτω με χρυσόσκονη, ενώ παράλληλα έριχναν στη λίμνη Guatavita πολύτιμα αντικείμενα από χρυσό και λίθους για να τιμήσουν τη θεά που κατοικούσε εκεί². Αυτή η αφήγηση εξήψε τη δίψα του Gonzalo για αμύθητα πλούτη. Ο θρύλος του El Dorado, του Χρυσού Ανθρώπου είχε γεννηθεί. Μια αποστολή υπό την ηγεσία του Gonzalo Pizarro και του Francisco Orellana, τους έφερε σε μια περιοχή που ονομαζόταν Κοιλιάδα της Κανέλλας³, όπου όταν ανέκριναν τους ντόπιους δεν κατάφεραν να μάθουν κάτι για τον Χρυσό Άνθρωπο και το βασίλειο του, καταλήγοντας να τους βασανίσουν μέχρι θανάτου. Ο Pizarro συνέχισε ωστόσο την πορεία του, μέσα στα απάτητα δάση και τα επικίνδυνα νερά, ενώ οι στρατιώτες του και οι ντόπιοι που είχε με

² Ας θυμηθούμε την ευρωπαϊκή κέλτικη Κυρά της Λίμνης των Αρθούρειων Θρύλων.

³ Τα δέντρα που φύονταν εκεί δεν είναι η γνωστή μας κανέλλα Κεϋλάνης, αλλά η κασσία, η οποία σε μεγάλες ποσότητες είναι τοξική για τον άνθρωπο, αλλά παρόλα αυτά το άρωμά της ομοιάζει με της κανέλλας.

τη βία επιστρατεύσει, πέθαιναν από αρρώστιες και ασιτία. Pizzaro και Orellana χωρίστηκαν, με τον πρώτο να συνεχίζει το άκαρπο ταξίδι του στον ποταμό Napo, ενώ ο δεύτερος προσπάθησε μάταια να βρει αρκετή τροφή για τους στρατιώτες του Pizzaro, αλλά κατέληξε με το πλεούμενό του να βρει τη συμβολή των ποταμών Napo και Amazon, όντας ο πρώτος που τον ταξίδεψε, καταφέροντας να επιστρέψει στον Ατλαντικό.

Οι περιπέτειες αυτές στάθηκαν έμπνευση αιώνες αργότερα, για καλλιτεχνικές δημιουργίες, όπως τα κόμιξ του Carl Barks *Ο Χρυσός Γίγας* (1952) και *Οι Επτά πόλεις της Τσίμπολα* (1954), αλλά και για την εμβληματική ταινία του Werner Herzog *Aguirre, the wrath of god* (1972) με πρωταγωνιστή τον Klaus Kinski, η οποία γυρίστηκε σε πραγματικά φυσικά τοπία της Νοτίου Αμερικής και απεικονίζει με γλαφυρό τρόπο τη διαφθορά και τον εκφυλισμό που φέρνει στον άνθρωπο η απληστία και η μισαλλοδοξία. Οι σκηνές όπου ο σφάζεται βάρβαρα ένας ιθαγενής, επειδή δεν καταλαβαίνει τα λόγια της Βίβλου (γιατί τάχα να τα καταλάβει), είναι χαρακτηριστική της σκληρότητας που έδειχναν οι κατακτητές στους αθώους που βρίσκονταν στο διάβα τους, απλά εμπόδια στο δρόμο τους για άκρατο πλουτισμό, όπως νόμιζαν. Φυσικά ο Aguirre και τα μέλη της αποστολής του, βρίσκουν την τιμωρία που τους αναλογεί στο αφιλόξενο περιβάλλον της ζούγκλας, πεθαίνοντας από πείνα και σχεδόν αποτρελαμένοι από το όραμα του El Dorado, που δεν βρέθηκε ποτέ.

Στα ίχνη αυτών των πρώτων εξερευνητών βρέθηκε αιώνες αργότερα ο Βρετανός Percy Fawcett, ο άνθρωπος που λέγεται ότι ενέπνευσε το χαρακτήρα του Indiana Jones. Ο Fawcett ήταν γεωγράφος, χαρτογράφος, αρχαιολόγος, εξερευνητής, ενώ είχε διατελέσει αξιωματικός του πυροβολικού της Μεγάλης Βρετανίας. Ήταν στενός φίλος του Arthur Conan Doyle, του δημιουργού του Sherlock Holmes, ενώ είχε μεγάλο ενδιαφέρον για τους θρύλους των λαών του κόσμου. Η πρώτη του εξερεύνηση ήταν το 1906, στα σύνορα Βολιβίας-Βραζιλίας. Συνολικά διοργάνωσε επτά αποστολές στην ευρύτερη περιοχή της ζούγκλας του Αμαζονίου, όπου έχαιρε της εκτίμησης των ντόπιων λαών, λόγω της ευγένειας και της γενναιοδωρίας με την οποία τους φερόταν.

Γύρω στα 1914 είχε αρχίσει να σχηματίζει μια θεωρία για τη χαμένη πόλη Z (The lost city of Zed), κάπου στην περιοχή του Matto Grosso της Βραζιλίας. Το 1924 ξεκίνησε την τελευταία του εξερεύνηση με την λαχτάρα να εντοπίσει μεταξύ άλλων τις πηγές του Αμαζονίου. Θεωρήθηκε αγνοούμενος μαζί με το γιο του Jack και τον φίλο του τελευταίου, Raleigh Rimmel. Εξαφανίστηκαν μέσα στη ζούγκλα στις 29 Μαΐου του 1925 και έκτοτε οι θρύλοι γύρω από την αποστολή τους και την τύχη τους άρχισαν να φουντώνουν. Άλλοι έλεγαν πως τελικά βρήκαν τη Χαμένη πόλη Z, άλλοι πως πέθαναν από ασθένεια ή επίθεση μέσα στη ζούγκλα, άλλοι πως τους κατασπάραξαν θηρία, άλλοι πως εξαφανίστηκαν ακόμα και οικειοθελώς, αφού ο Fawcett είχε ζητήσει μετ' επιτάσεως πριν

ξεκινήσουν, να μην τους ακολουθήσει κανένας. Παρόλα αυτά αρκετές αποστολές οργανώθηκαν για τη διάσωσή τους, με τελευταία αυτή της Aloha Wanderwell και του συζύγου της Walter, που το υδροπλάνο τους, τους έφερε στον ποταμό Paraguay, και έμειναν επί έξι εβδομάδες μαζί με τη φυλή των Bororo, αλλά επέστρεψαν στη Βραζιλία, με τις προσπάθειές τους να έχουν αποβεί άκαρπες. Κι αν αυτή η τελευταία αποστολή μας θυμίζει τον McIntyre και το *Amazon Beaming*, πολύ σωστά μας το θυμίζει. Πάντως το μόνο από ίχνος που βρέθηκε από τον Fawcett μετά τον θάνατό του ήταν ο θεοδολιχός του, που ανακαλύφθηκε στα χέρια της φυλής των Baciarý κοντά στο Matto Grosso, αλλά καθώς επρόκειτο για αντικείμενο που είχε χρησιμοποιήσει σε προηγούμενη αποστολή πέντε χρόνια πριν, πάλι αυτό δεν οδήγησε πουθενά σε ό,τι αφορά την ανακάλυψη των ιχνών του. Οι περιπέτειές του ενέπνευσαν μεταξύ άλλων και την ταινία *The lost city of Z* (2016), ενώ στη λαϊκή φαντασία η μορφή του πήρε μυθικές διαστάσεις, και όχι άδικα. Μπορεί να μην μάθουμε ποτέ αν ανακάλυψε τις πηγές του Αμαζονίου ή τα μεγαλιθικά ερείπια της πόλης Z, αλλά ο θρύλος του παραμένει ζωντανός και εμπνέει ως σήμερα.

Επιστρέφοντας στην παράσταση για λίγο, αυτή ανακαλεί έμμεσα αυτή τη φαντασιακή παράδοση των εξερευνητών. Η φιγούρα του McIntyre θυμίζει τον εξερευνητή που αναζητά έναν χαμένο κόσμο. Ωστόσο, καθώς εξελίσσεται η αφήγηση, γίνεται σαφές ότι η πραγματική ανακάλυψη δεν αφορά κάποιον γεωγραφικό τόπο, αλλά μια διαφορετική αντίληψη της πραγματικότητας. Η αναζήτηση μετατοπίζεται από τον εξωτερικό χώρο στον εσωτερικό μετασχηματισμό του ίδιου του ταξιδιώτη. Ο McIntyre αναζητώντας τους Mayoguna βρήκε κάτι ασύγκριτα πολυτιμότερο... μια διάσταση του εαυτού του που δεν γνώριζε ως τότε καν ότι υπάρχει.

Οι Matsés και η αμφισβήτηση του δυτικού βλέμματος

Ο λαός των Mayoguna ζει ως και σήμερα στην περιοχή του Αμαζονίου και συγκεκριμένα κοντά στον ποταμό Javari, απομονωμένος από την επίδραση του Δυτικού πολιτισμού. Μόλις στα τελευταία χρόνια αφέθηκαν να δελεαστούν από κάποιες ανέσεις που έχουν οι δυτικοί στις πόλεις τους, αλλά και πάλι κρατάνε πιστά τις ίδιες πανάρχαιες πρακτικές με τις οποίες επικοινωνούν με τον κόσμο γύρω τους. Και ο κόσμος είναι το δάσος. Οι ίδιοι ονομάζουν τον εαυτό τους «Ο Λαός» και θεωρούν πως είναι παιδιά του μεγάλου αρχετυπικού συμβόλου που ενσαρκώνεται στο ζώο που γνωρίζουμε ως Τζάγκουαρ. Εξ' ου και στο πρόσωπό τους προσθέτουν «μουστάκια» αιλουροειδούς. Είναι τα παιδιά του Μεγάλου Τζάγκουαρ.

Εδώ είναι χρήσιμο να ειπωθούν κάποια πράγματα σχετικά με τους συμβολισμούς αυτούς στους λαούς της Νοτίου Αμερικής. Οι σαμανιστικές πρακτικές τους, που φτάνουν και

εξασκούνται ως τις ημέρες μας, μοιάζουν σε πολλά με τις πανάρχαιες ευρωπαϊκές πρακτικές των λαών του βορρά. Ωστόσο, επειδή σε κάθε περιοχή είναι και διαφορετικό το κλίμα, η χλωρίδα και η πανίδα, οι συμβολισμοί αλλάζουν αρκετά, πολλώ δε μάλλον, που στο βόρειο ημισφαίριο ο βορράς είναι ο τόπος του πάγου και του κρύου, ενώ στο νότιο ημισφαίριο ο νότος είναι αντίστοιχα ο τόπος αυτός. Κι έτσι στην Ευρώπη έχουμε το Γεράκι να συμβολίζει την ανατολή και το στοιχείο του Αέρα, το Ελάφι το νότο και το στοιχείο της Φωτιάς, το Σολομό ή το Δελφίνι να συμβολίζει τη δύση και το Νερό, και τέλος την Αρκούδα να συμβολίζει το βορρά (θυμηθείτε τον Πολικό αστέρα που δείχνει το βορρά) και το στοιχείο της Γης. Στη Νότια Αμερική έχουμε αντίστοιχα το Τζάγκουαρ σαν σύμβολο της Γης, το Κολίμπρι σαν σύμβολο της Φωτιάς, τον Αετό ή τον Κόνδορα ως σύμβολο του Αέρα και τον Αλιγάτορα ή το Ποταμοδέλφιο σαν σύμβολο του Νερού.

Ας σταθούμε όμως στο Τζάγκουαρ. Συμβολίζει το θάρρος, τη δύναμη και την επιδεξιότητα των κυνηγών, την ικανότητα να ελίσσεται κάποιος άνετα στη ζούγκλα ανάμεσα στην αδιαπέραστη βλάστηση και το εχθρικό περιβάλλον, ενώ είναι ένας πανίσχυρος συμβολισμός του Αλλόκοσμου και του Κόσμου των Νεκρών, αλλά παράλληλα της γονιμότητας και της ζωής, αφού οι λαοί αυτοί δεν έχουν την γραμμική αντίληψη του χρόνου όπως οι δυτικοί, αλλά εννοούν το χρόνο ως κάτι που κινείται κυκλικά και σπειροειδώς, όπως αποκαλύπτεται και στην παράσταση *The Encounter*. Οι γλωσσολόγοι ανακάλυψαν πως η λέξη που χρησιμοποιούν για το Τζάγκουαρ αυτοί οι λαοί, συγγενεύει με τη λέξη που χρησιμοποιούν για τον σαμάνο. Είναι φανερό πως οι *Mayoana* νιώθουν μια βαθιά σύνδεση με αυτό το ζώο, αφού όλη τους η ύπαρξη συνδέεται με την επιβίωση μέσα στη ζούγκλα. Και για να επιβιώσουν εκεί οφείλουν να είναι γρήγοροι, επιδέξιοι, σε διαρκή εγρήγορση, κατανοώντας τον κύκλο της ζωής, του θανάτου και της αναγέννησης.

Έτσι όταν ο McIntyre έρχεται σε επαφή με το λαό, έρχεται αντιμέτωπος με αλληπάλληλα σοκ. Αφ' ενός είναι ένας δυτικός χαμένος στη ζούγκλα, μακριά από οποιοδήποτε σημείο που ο ίδιος θεωρεί πολιτισμό, αφ' ετέρου μέσα σε ελάχιστο χρόνο έρχεται σε επαφή με μια εντελώς διαφορετική κοσμοαντίληψη. Οι έννοιες που οργανώνουν τη δυτική εμπειρία, όπως η γραμμική αντίληψη του χρόνου, η διάκριση ανάμεσα στο άτομο και την κοινότητα, η έμφαση στην υλική κατοχή, φαίνεται να χάνουν τη σημασία τους.

Ο McIntyre κατά την παραμονή του με τους *Matsés* χάνει κάποια από τα υπάρχοντά του, βλέπει τη φωτογραφική του μηχανή στα χέρια ενός πιθήκου που σκαρφαλώνει στα δέντρα, βλέπει τα παπούτσια του να καίγονται στη φωτιά που έχουν ανάψει τη νύχτα οι *Mayoana* και τα σώζει τελευταία στιγμή. Στην προσπάθειά του να συνεννοηθεί με τον ηγέτη, τον οποίο ονομάζει ο ίδιος *Barnacle*, λόγω των εξογκωμάτων που έχει στα πόδια του και μοιάζουν με τα οστρακοειδή που προσκολλώνται στα πλοία, δεν βρίσκει άλλο τρόπο από το να αρχίσει να τρέχει σε δεξιόστροφο κύκλο, σε μια προσπάθεια να σπάσει

τη γητειά που νιώθει να του ασκεί ο λαός και η ζούγκλα. Αλλά ο Barnacle αντιλαμβάνεται τι προσπαθεί να κάνει και αρχίζει με τη σειρά του να τρέχει αριστερόστροφα, «ακυρώνοντας» το «ξόρκι» του McIntyre. Έτσι ο ήρωάς μας, παραμένει με το λαό, αφού του είναι αδύνατον να φτάσει τη σωματική αντοχή του Barnacle... ηττάται και παραμένει στο μεταίχμιο, όχι ένας από αυτούς, αλλά όχι και κάποιος έξω από αυτούς. Διψάει, παράδοξη η δίψα σε έναν τόπο που βρίσκεται μέσα στο νερό, αλλά δεν μπορεί να προσεγγίσει το ποτάμι. Βρίσκει έναν καρπό που μοιάζει με αγγούρι, θεωρεί πως θα ξεδιψάσει, αλλά αυτό μάλλον περιέχει ένα συστατικό που τον κάνει να χάσει την αίσθηση του χρόνου. Δεν ξέρει αν είναι μέρα ή νύχτα, το σκιερό δάσος μοιάζει πάντα σκοτεινό, ο πράσινος θόλος δεν αφήνει τις ακτίδες του ήλιου να φτάσουν στο έδαφος, έχει χάσει και το ρολόι του πια. Ο χρόνος αλλάζει μέσα στην αντίληψή του.

Καθώς οι μέρες περνούν και ο λαός μετακινείται, καταλαβαίνει πως μέσα στο κεφάλι του σχηματίζονται σκέψεις, κάθε φορά που ο ηγέτης τον κοιτάζει επίμονα. Τηλεπάθεια; Κάποιου άλλου είδους συντονισμός; Το σίγουρο είναι πως αυτό που καταλαβαίνει είναι πως ο λαός μετακινείται για να φτάσει σε κάτι που ονομάζει Η Αρχή. Την επικοινωνία αυτή την ονομάζει Beaming. Ο McIntyre βλέποντας ακόμα πολλά πράγματα μέσα από τα μάτια του δυτικού ανθρώπου νιώθει άνετα μόνο όταν ονοματίζει αυτά που βλέπει. Έτσι ένας πολεμιστής παίρνει το όνομα Τα Κόκκινα Μάγουλα, ένας άλλος που είχε μάθει λίγες πορτογαλικές λέξεις μέσω ενός ασυρμάτου τελειώνει κάθε φράση του στην άγνωστη γλώσσα με τη λέξη Over και του δίνει αυτό το όνομα. Και όλα αυτά σε μια ατελείωτη κουραστική πορεία μέσα στη ζούγκλα, χωρίς αντίληψη του χρόνου, προσπαθώντας στα πενήντα του σχεδόν να φτάσει τους ανθρώπους του λαού που τρέχουν με άνεση μέσα στην πυκνή βλάστηση, ενώ ο ίδιος πεινασμένος και διψασμένος τρέχει ασθμαίνοντας πίσω τους, σκοντάφτει, πέφτει, σηκώνεται, τους χάνει, τους ξαναβρίσκει... ώπου φτάνουν στην Αρχή.

Δεν είναι παρά ένα ξέφωτο, εκεί που άλλα μέλη της φυλής βρίσκονται και περιμένουν τους ταξιδιώτες, και μαζί και ο McIntyre συναντά τον άνθρωπο που θα ονομάσει Cambio, από την ισπανική λέξη που δηλώνει την μετάβαση, την αλλαγή, και ο οποίος μιλάει ελάχιστες πορτογαλικές λέξεις. Εκεί λίγο αργότερα ο McIntyre θα συμμετάσχει μαζί με το λαό σε μια τελετουργία που μοιάζει με την Ayahuasca, και που στο τέλος της όλα τα μέλη της φυλής πετάνε και το παραμικρό τους αντικείμενο, κάθε κομμάτι από τα υπάρχοντά τους στη φωτιά. Ο McIntyre διαμαρτύρεται, δεν μπορεί να καταλάβει πώς γίνεται άνθρωποι που έχουν τόσο λίγα πράγματα να τα καταστρέφουν. Για ποιο λόγο; Του είναι αδύνατον να συλλάβει τη σκέψη πίσω από αυτή την κίνηση. Σε ένα Beaming όμως καταλαβαίνει πως αυτό γίνεται είναι ουσιαστικά και ο λόγος για τον οποίο ο τόπος αυτός ονομάζεται η Αρχή. Δεν μπορείς να ξεκινήσεις κάτι καινούργιο αν δεν του δώσεις χώρο καταστρέφοντας το παλιό, μετουσιώνοντάς το, προσφέροντάς το με κάποιον τρόπο πίσω

στη φύση που στο δώρισε. Μέσα στην τελετουργία και τον οργιώδη χορό υπό τον ήχο των πλασμάτων του δάσους και των τυμπάνων (ένα μουσικό όργανο, που όπως και το Τζάγκουαρ για τους σαμάνους αντιπροσωπεύει το στοιχείο της Γης), ο McIntyre χάνει πάλι την αίσθηση του χρόνου, αλλά αυτή τη φορά και του εαυτού του. Δεν ξέρει αν το σώμα του είναι δικό του, αν τα χέρια που κινεί, τα πόδια που πατούν με τρανταχτά βήματα το χώμα είναι δικά του. Ίσως έχει τα σημαδεμένα πόδια του Barnacle, τα Κόκκινα Μάγουλα του ομώνυμου πολεμιστή, τη φωνή του Over, τα χέρια του Cambio, πάντως για ένα είναι σίγουρος. Η συνείδησή του γίνεται για λίγο ένα με το δάσος, ένα με τα πλάσματα, τα πουλιά, τα έντομα, τα αιλουροειδή, τα τρωκτικά, τα ερπετά, τους πιθήκους, τις αράχνες, τα δέντρα, τις φτέρες, τις κληματοσίδες, τα ριζώματα, σαν εκείνα που θα περιγράψουν χρόνια μετά οι Deleuze-Guattari. Βρίσκεται παντού, και όλα συμβαίνουν μέσα του ταυτόχρονα, αλλά εκδηλώνονται έξω από αυτόν. Ο χρόνος γίνεται βασανιστικά αργός, σαν να κολυμπάει μέσα σε ένα πηχτό σιρόπι, που δεν τον αφήνει να κινηθεί.

Ύστερα τα τύμπανα σταματούν, σιωπή, ατελείωτη σιωπή, ακόμα και το δάσος σιωπά... ο χρόνος στέκεται. Δεν ξέρει για πόσο, ούτε και έχει νόημα αυτή η ερώτηση. Ο χρόνος στέκεται ακίνητος, σαν να κρατάει ο κόσμος την ανάσα του. Για να ξεκινήσει πάλι κάποια στιγμή με ορμή να κινείται (το πόσο έχουμε δέσει τον τρόπο σκέψης μας με τη γραμμικότητα του χρόνου είναι φανερό στο πώς γράφεται αυτή εδώ η φράση). Ο McIntyre αλλάζει μέσα σε αυτή την διαδικασία όλη τη θέαση για τον εαυτό του. Στην αρχή νομίζει ότι πεθαίνει, αλλά όχι, απλά ξαναγεννιέται. Μέσα του ανακτά πάλι τις αναμνήσεις του, την ταυτότητά του, ενώ τα χέρια του, τα πόδια του, τα μάτια του ξαναγίνονται αυτά που γνώριζε τόσες δεκαετίες. Είναι πάλι ο McIntyre. Αλλά όχι ακριβώς ο ίδιος. Κάτι έχει αλλάξει. Κάτι στον τρόπο που βλέπει τον κόσμο. Εκεί θα συνειδητοποιήσει αυτό που θα γράψει η Ursula Le Guin το 1972, τρία χρόνια αργότερα... *Η Λέξη για τον Κόσμο είναι Δάσος*. Έγινε για λίγο, για λίγες στιγμές, ή για περισσότερες (αφού δεν καταφέρνει να μετρήσει το χρόνο ούτε με την υποκειμενική του αντίληψη), ένα με το δάσος, ένα με το λαό.

Και κάπως έτσι θα προσπαθήσει αργότερα να αξιολογήσει και πιθανόν να εξορθολογίσει την εμπειρία του. Ίσως έφταιγε το δάσος, ίσως αυτά που έφαγε ή που ήπιε, ίσως η έλλειψη ύπνου και η καταπόνηση από την τεράστια διαδρομή που διένυσε με το λαό... ίσως και όχι. Σε κάθε περίπτωση ξέρει πως του συνέβη κάτι που του άλλαξε για πάντα τη συνειδητότητα.

«The Unknown: What to do with it?

Thoughts, thoughts. Like spaceships, whirling somewhere in a sort of suborbital space. Lying in his hammock, shivering from the cold and hearing the sounds made by the tribespeople who were still awake, McIntyre was aware of a subsphere of his mind in

which a different species of mental processes, less explicit and formal, were forever meeting, colliding, mixing. The tribe he had just encountered was part of them. » (απόσπασμα από το *Amazon Beaming*)

Το ταξίδι ως τελετουργία μετάβασης

Και ας επιστρέψουμε στην γραμμική μας συλλογιστική, αφού ο δυτικός άνθρωπος νιώθει πιο άνετα σε αυτήν. Στον κόσμο των Matsés η σχέση με το δάσος δεν είναι απλώς πρακτική ή οικονομική. Το δάσος συνιστά τον ίδιο τον κόσμο. Όταν κάποια στιγμή θα τους ρωτήσει για τη συνείδησή τους, εκείνοι θα του δείξουν το δάσος. Η φύση δεν αντιμετωπίζεται ως αντικείμενο εκμετάλλευσης αλλά ως πεδίο σχέσεων μέσα στο οποίο εντάσσεται ο άνθρωπος. Έτσι, η συνάντηση του McIntyre με τον λαό αυτό δεν είναι μόνο πολιτισμική αλλά και υπαρξιακή.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η αναφορά στην απουσία της δυτικής αντίληψης του χρόνου. Το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον δεν οργανώνονται με τον ίδιο τρόπο όπως στη δυτική σκέψη. Η εμπειρία επικεντρώνεται στο παρόν και στην άμεση σχέση με τον κόσμο, γεγονός που προκαλεί στον εξερευνητή μια βαθιά αίσθηση αποπροσανατολισμού αλλά και αναστοχασμού.

Η πορεία του McIntyre μπορεί να αναλυθεί μέσα από το θεωρητικό σχήμα των τελετουργιών μετάβασης του Arnold van Gennep και την έννοια της liminality του Victor Turner.

Αρχικά, ο McIntyre αποκόπτεται από τον οικείο του κόσμο. Χάνεται μέσα στη ζούγκλα και απομακρύνεται από τις κοινωνικές δομές που καθόριζαν την ταυτότητά του. Στη συνέχεια εισέρχεται σε μια οριακή κατάσταση, όπου οι συνηθισμένες βεβαιότητες παύουν να ισχύουν. Η συνάντηση με τους Matsés, η απώλεια της αίσθησης του χρόνου και η απομάκρυνση από τα υλικά αγαθά συνιστούν χαρακτηριστικά στοιχεία αυτής της μεταβατικής φάσης. Όταν επιστρέψει στον κόσμο του, θα είναι πια ο ήρωας, αυτός τον οποίο θα κοιτάζουν με θαυμασμό για όσα βίωσε και όσα μπορεί να μοιραστεί με την κοινότητά του.

Ιδιαίτερα συμβολική είναι η αναφορά στο κάψιμο των υπαρχόντων, μια πράξη που θυμίζει τελετουργικό θάνατο της προηγούμενης ταυτότητας. Ο άνθρωπος καλείται να εγκαταλείψει ό,τι θεωρούσε αναγκαίο για να μπορέσει να εισέλθει σε μια νέα κατάσταση ύπαρξης.

Η liminality (ο όρος μπορεί να αποδοθεί ως οριακότητα), που περιγράφει ο Turner εκδηλώνεται εδώ ως μια εμπειρία ανάμεσα σε δύο κόσμους. Ο McIntyre δεν ανήκει

πλέον ολοκληρωτικά στον δυτικό κόσμο, αλλά ούτε και έχει μετατραπεί σε μέλος της κοινότητας των Matsés. Βρίσκεται σε ένα μεταιχμιακό πεδίο όπου η ταυτότητα ανασχηματίζεται. Σε κάθε περίπτωση όμως είναι ελεύθερος να μείνει μαζί τους ή να γυρίσει στον δικό του τόπο. Πόση αντίθεση με την τύχη που είχαν οι γηγενείς λαοί στα χέρια των κατακτητών τους...

Η εμπειρία της ακρόασης και η συμμετοχή του θεατή

Ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία της παράστασης είναι ο τρόπος με τον οποίο μεταφέρει αυτή τη διαδικασία στον ίδιο τον θεατή. Μέσω της χρήσης ακουστικών και της τεχνικής του binaural sound, η αφήγηση αποκτά έντονα βιωματικό χαρακτήρα. Ο θεατής δεν παρακολουθεί απλώς την ιστορία αλλά μοιάζει να βρίσκεται μέσα σε αυτήν.

Η έμφαση στον ήχο, στη σιωπή και στην ακρόαση αποκτά ιδιαίτερη ανθρωπολογική σημασία. Η γνώση δεν μεταδίδεται αποκλειστικά μέσω του λόγου αλλά μέσα από την εμπειρία. Όπως ο McIntyre καλείται να ακούσει τον κόσμο των Matsés, έτσι και ο θεατής καλείται να εγκαταλείψει τις συνήθεις προσδοκίες του και να συμμετάσχει σε μια διαφορετική μορφή αντίληψης. Μέσα από την εσωτερική σιωπή, μπορεί να ακούσει την εμπειρία του McIntyre. Και αν κλείσει τα μάτια, ίσως να ακούσει και το δάσος.

Συμπεράσματα

Το *The Encounter* υπερβαίνει τα όρια μιας απλής βιογραφικής ή εθνογραφικής αφήγησης. Η παράσταση μετατρέπει το ταξίδι του Loren McIntyre σε μια σύγχρονη τελετουργία μετάβασης, όπου η συνάντηση με τον πολιτισμό των Matsés λειτουργεί ως αφορμή για την αμφισβήτηση των δυτικών βεβαιιοτήτων. Μέσα από την εμπειρία της ακρόασης και τη θεατρική συμμετοχή, ο θεατής καλείται να βιώσει ο ίδιος μια κατάσταση liminality, επαναδιαπραγματευόμενος τις αντιλήψεις του για τον χρόνο, την ταυτότητα και τη σχέση του ανθρώπου με τον κόσμο.

Βιβλιογραφικές πηγές

- ▶ Μπαλάνος Γιώργος, *Χαμένοι πολιτισμοί, άγνωστοι κόσμοι*, Εκδόσεις Locus-7, Αθήνα 2021
- ▶ Μπαρκς Καρλ, *Ο Χρυσός Γίγας*, Εκδόσεις Τερζόπουλος, Αθήνα 1988

- ▶ Captivating history team, *Incas, Captivating Guide to the History of the Inca Empire and Civilization*, Captivating history publishers, 2017
- ▶ Fawcett, Percy and Brian, *Exploration Fawcett*, Phoenix Press, 2001
- ▶ Fawcett Percy-Harrison, Αναζητώντας χαμένους κόσμους, μτφ Μπαλάνος Γιώργος, Εκδόσεις Locus7, Αθήνα 2006
- ▶ Le Guin Ursula, *Η λέξη για τον κόσμο είναι δάσος και Πιο πλατιά από αυτοκρατορίες και πιο αργά*, μτφ Ιωαννίδου Λιλή, Εκδόσεις Παρά Πέντε, Αθήνα 2004
- ▶ Levi-Strauss Claude, *Tristes tropiques*, Penguin classics, 2012
- ▶ Lopez Vera, Star Wolf Linda, *Shamanic mysteries of Peru*, Inner traditions bear company, 2021
- ▶ McBurnie Simon, *The Encounter-Complicité*, Nick Hern books, 2016
- ▶ McIntyre Loren, *The Incredible Incas and Their Timeless Land*, National Geographic Society, 1975
- ▶ Popescu Petru, *Amazon Beaming*, Penguin books, 1992
- ▶ Schechner Richard, *Performance Studies, An Introduction*, Routledge publishing, 2020
- ▶ Turner Victor, *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*, Routledge publishing, 2017
- ▶ Herzog Werner, *Aguirre, the wrath of god*, 1972
- ▶ <https://www.amazonconservation.org/> [30/5/2026]
- ▶ <https://www.youtube.com/playlist?list=PLLEx0tB8K9bSkcRq7WJS9AQITU5k08wl9> [20/5/2026]